

INTONATION OCH FUNKTION HOS FRÅGOR MED ICKE-INTERROGATIV SYNTAX

En undersökning av Helsingforssvenska flerperssonssamtal

Martina Huhtamäki, Helsingfors universitet

I artikeln undersöker jag hur yttranden som saknar interrogativ syntax kan identifieras som frågor av mottagarna. Jag har valt ut yttranden som fungerar som förstaled i ett yttrandepar vars topik hör till mottagarens epistemiska domän. Materialet utgörs av vardagliga Helsingforssvenska flerperssonssamtal. Metodologiskt anknuter undersökningen till interaktionell lingvistik, och jag har utfört en sekventiell och fonetisk analys. Jag har fokuserat på slutintonationen hos yttrandena: tonrörelsen på den sista betonade stavelsen, tonrörelsen i yttrandets slut och slutpunkten för tonrörelsen. Därtill beaktar jag sekventiella, syntaktiska och lexikala faktorer. Resultatet visar att intonationen inte på något entydigt sätt bidrar till identifieringen av frågefunktion. I stället samspelar olika drag, nämligen epistemiska faktorer, diskursmarkörer och upprepning av element i en tidigare tur. Ett viktigt drag hos frågorna utan interrogativ syntax är också att de anknuter bakåt i samtalet. Slutintonationen ger däremot kontextualiserande vinkar om exempelvis talarens affektiva ståndpunkt och initiering av reparation.

Nyckelord: flerperssonssamtal, frågor, Helsingforssvenska, intonation, prosodi, samtal

1 INLEDNING¹

Frågor förknippas typiskt med interrogativ syntax (t.ex. Levinson, 2012). I svenska har interrogativa satsers omvänd ordföljd; antingen inleds de med verbet vid ja/nej-frågor,

¹ Forskningen är finansierad av Svenska kulturfonden i Finland samt Ella och Georg Ehrnrooths stiftelse.

Jag vill tacka följande personer för värdefulla kommentarer: Jan Lindström, Anne-Marie Londen, Richard Ogden och Eija Aho.

Skribentens kontaktuppgifter:

Martina Huhtamäki

Finska, finskugriska och nordiska institutionen

PB 24, 00014 Helsingfors universitet

martina.huhtamaki@helsinki.fi

eller med ett frågeord vid frågeordsfrågor (SAG, 1999, s. 675, 730ff). Talare kan ändå använda yttranden med en annan syntax än den typiska för att utföra en viss handling (Austin, 1975, s. 3; Labov & Fanshel, 1977, s. 77). Frågefunktion kan även uttryckas med deklarativa huvudsatser, bisatser och icke-satsformade meningar (SAG, 1999, s. 757–759). Det finns olika förklaringar till vad som gör att samtalsdeltagare kan känna igen sådana yttranden som frågor. Ibland förtydligas frågefunktionen med hjälp av satsadverbial som anger osäkerhet, exempelvis *väl*, eller påhäng, såsom *va* (Ahrenberg, 1987, s. 102; Linell & Gustavsson, 1987, s. 36; SAG, 1999, s. 758). Vidare kan talaren rikta sig till en eller flera mottagare med ett pronomen i andra person

och på så sätt visa yttrandet är en fråga (se Geluykens, 1987; Weber, 1993 om engelska). Många standardverk gör gällande att stigande slutintonation används för att signalera frågefunktion hos yttranden som saknar interrogativ syntax (t.ex. Gårding, 1998, s. 121; SAG, 1999, s. 677 om svenska; Bolinger 1986, s. 25 om engelska; Gussenhoven 2004, s. 83–84; Hirst & Di Cristo 1998, s. 1, 25ff; Stivers & Enfield 2010, s. 2621 universellt). I dessa framläggs dock sällan klara empiriska bevis.

Denna artikel bygger på en kvalitativ undersökning av frågande yttranden som saknar interrogativ syntax. Materialet utgörs av vardagliga Helsingforssvenska flerpersonsamtal. Fokus i undersökningen ligger på intonationen, men undersökningen omfattar också sekventiella, syntaktiska och lexikala drag. Undersökningsmetoderna hör hemma inom samtalsanalys och fonetik, och studien anknyter till forskning om förhållandet mellan prosodi och handlingar (se t.ex. Levinson, 2013, s. 111ff). Till syntaxen utgörs de undersökta yttrandena av deklarativa huvudsatser och bisatser samt av icke-satsformade meningar. Exempel på en deklarativ huvudsats från undersökningsmaterialet är *du tycker så* (ex. 8), exempel på en bisats, *när du kommit hem* (ex. 1) och exempel på en icke-satsformad mening, *två år* (ex. 9).

Det finns så vitt jag vet ingen undersökning som fokuserar på intonationen hos icke-interrogativa frågor i svenska. Huhtamäki (2012) behandlar även sådana frågor i sin undersökning av frågeprosodi i Helsingforssvenska men koncentrerar sig inte särskilt på dem. I en undersökning av sverigesvenska frågor har Strömbergsson med flera (2012²) inte separerat frågor enligt syntax, utan icke-interrogativa frågor behandlas främst under ja/nej-frågor (Edlund, 2013; Strömbergsson, 2013).

² Intonationen räknades ut genom att den genomsnittliga tonhöjden i första delen av frågan jämfördes med den i andra delen av frågan.

Enligt en äldre experimentell undersökning av frågors intonation i svenska kännetecknas frågeintonation av högt grundtonsförlopp, stigande genomsnittsfrekvens samt en hög och sen tontopp (Johansson, 1978, s. 33, 48ff, 87, 91, 97). Påståendesatser har enligt Johansson (a.a.) däremot i regel låg och fallande grundton samt en låg och tidig tontopp. Skillnaderna mellan frågor och påståenden är störst i uppläst tal och minst i samtal, och Johansson (1978, s. 105) påpekar att satsintonationen i en vardaglig samtalssituation sällan behövs för att förmedla syntaktisk-semantisk information. Johanssons resultat om påståendeintonation stämmer inte överens med exempelvis Bruces (2010, s. 87–88, 200) beskrivning av intonationen i mellansvenska, det vill säga att en sats normalt avslutas med ett extra prominent ord. Huhtamäkis (2012) resultat från Helsingforssvenska frågor både påminner och skiljer sig från Johanssons. Det mest frekventa prosodiska mönstret är en sen betoning som tar sig uttryck i en extra framträdande tontopp, liksom hos Johansson, men grundtonsfrekvensen kan däremot sällan beskrivas som generellt stigande.

Helsingforssvenska är inte direkt jämförbar med sverigesvenska, speciellt när det gäller prosodin. Svenskan i Helsingforsregionen uppvisar bara små skillnader i syntax och ordförråd jämfört med sverigesvenska (Wide & Lyngfelt, 2009, s. 17), medan varieteterna skiljer sig avsevärt från varandra till prosodin (Bruce, 2010, s. 180). Helsingforssvenskan, liksom finlandssvenska varieteter i allmänhet, saknar den ordaccentdistinktion som finns i de flesta sverigesvenska varieteter (t.ex. Bruce, 2004). Prosodin i Helsingforssvenska påminner i viss grad om finska (Aho, 2010, s. 60; Kuronen & Leinonen, 2008).

Enligt Iivonen (1998, s. 319) karaktäriseras finska frågor som saknar lexikal, morfologisk eller syntaktisk markering inte av någon viss intonation. I varje fall är inte stigande slutin-

tonation nödvändig hos sådana frågor. Rou-tarinne (2003) har visat att stigande slutintonation i finska samtal har andra funktioner än frågesignalering, till exempel att visa att talaren ger en inledande bakgrundsupplysning för att sedan fortsätta tala.

Geluykens (1987) presenterar en experimentell perceptionsundersökning av engelska påståenden med olika intonationskonturer. För att påståenden ska bedömas som frågor är det enligt honom mycket viktigare att de innehåller pronomenet *you* än att de har stigande slutintonation. Weber (1993) har studerat frågor i form av deklarativa satser och icke-satsformade meningar i engelska samtal. Enligt henne bidrar stigande slutintonation sällan till frågefunktion, utan frågefunktion signaleras bland annat med hjälp av diskursmarkörer och pronomenet *you*. Heinemann (2010) konstaterar likaså att i danska samtal uppvisar frågor som saknar syntaktisk och morfologisk frågemarkering i allmänhet samma fallande slutintonation som påståenden. För frågesignalering räcker att yttrandena utgör påståenden som tillhör mottagarens epistemiska domän (se definition av epistemisk nedan). Rossano (2010) visar även att det inte finns något enkelt förhållande mellan intonation och ja/nej-frågor i italienska samtal. Förutom intonationen spelar också epistemiska faktorer och talarens blick en viktig roll för frågefunktion.

I det följande redovisar jag syftet med undersökningen och definierar viktiga begrepp (1.1) samt presenterar undersökningsmaterialet och metoderna (1.2). Därpå redovisar jag resultaten i undersökningen (2), både vad gäller intonation (2.1) och olika funktioner hos de undersökta yttrandena (2.2) samt summerar analysen (2.3). Till sist sammanfattar och diskuterar jag resultaten i undersökningen (3).

1.1 Syfte samt definition av begreppen *intonation*, *epistemisk* och *frågor*

Syftet med denna undersökning är att studera vilka drag som kan bidra till att mottagare känner igen yttranden som saknar interrogativ syntax som frågor och besvarar dem. De undersökta dragen är intonationen, yttrandenas sekventiella placering samt deras lexikala och syntaktiska utformning. Även epistemiska faktorer bidrar högst sannolikt till vad som uppfattas som en fråga, och dessa har varit en av utgångspunkterna för urvalet av de studerade yttrandena (se diskussionen nedan).

Med *epistemisk* avser jag faktorer som har att göra med samtalsdeltagarnas relativa tillgång till kunskap om ett visst ämne, det vill säga vem som vet vad (jfr Heritage, 2012, s. 4ff). Situationen kan variera från att en deltagare har absolut kunskap om ett ämne och den andra ingen alls till att båda deltagarna har lika mycket kunskap om ämnet samt olika förhållanden mellan dessa båda ytterligheter (a.a.; se äv. diskussionen om *frågor* nedan). I Heritages modell finns bara en talare och en mottagare, medan samtalen i denna undersökning alltid har fler deltagare än så.

Intonation syftar här på den av lyssnaren uppfattade variationen i tonhöjd som är knuten till betydelse (Cruttenden, 1997, s. 7–8; Ladd, 1996, s. 6–8) och motsvaras akustiskt ungefär av rörelsen hos grundtonen (Iivonen, 2005, s. 115, 125; Laver, 1994, s. 450). I denna undersökning fokuserar jag på *slutintonationen* hos frågeyttrandena, det vill säga tonrörelsen från den sista betonade stavelsen till slutet av yttrandet (Iivonen 2005, s. 116; jfr Gussenhoven 2004, s. 123ff; se Material och metoder).

I det följande diskuterar jag vad som här avses med *frågor* utifrån ett konkret exempel i undersökningsmaterialet (ex. 1). Sekvensen är ett utdrag ur ett samtal mellan en pappa och tre barn. De håller ett informellt möte om aktuella frågor, såsom familjemedlemmarnas

resor och barnens hobbyer. Här talar de om att barnen måste göra skolarbete före en resa. Intonationskonturen och vågformen för det fokuserade yttrandet på rad 13 återges längre fram (fig. 1).

Exempel 1. *Läxor (Familjemöte)*

01 Alma: å ja har: sen (.) [<<rall> `TRE <<knarr> prov _{rall, knarr}>=]
 02 Kasper: [(<<p> †tju:) ()>=]
 03 Alma: =<<knarr> den dä veckan nå ja] kommer tibaks>.=
 04 Kasper: [=(<<p> nå nej)>].]
 05 pappa: =`JÅ,=så du måst öva likso[m för-
 06 Alma: [ja måst öva liksom=
 =<<knarr> `HELT s-to`TALT <<all> fär [dig _{knarr, all}>,
 07 pappa: [<<l, p> jå>
 08 Oscar: [oj;=vi måst ju
 ock [så gö `LÄX:or.
 09 Kasper: [<<all> †JA ha inga prov>;
 10 j- ellä ja har sen på `TO:RSdan har ja <<dim> geggapro:v>;
 11 (0.4)
 12 Oscar: vi mås [t ju också gö pappa `LÄXor.
 13 pappa:→ [<all, dim> när du kommä hem:>;
 14 (0.4)
 15 Kasper: `NEJ;=<<len> utan> den `HÄ veckan.
 16 (0.2)
 17 pappa: <<l, all> JÅ>,

Sekvensen börjar med att storasyster Alma påpekar att hon har tre prov när familjen kommer hem från resan (r. 1, 3). Mellansonen Kasper säger först att han inte har några prov (r. 9), men fortsätter sedan *j- ellä ja har sen på torsdan ha ja geggapro³* (r. 10). Pappan reagerar på Kaspers tur med en viss fördröjning (en paus på 0,4 sekunder o. turstart av lillebror Oscar, r. 11–12) och producerar då den temporala bisatsen *när du kommä hem* (r. 13). Pappan kontrollerar härigenom att han förstått Kaspers tur rätt och ställer upp förväntningar på en respons. Med hjälp av pro-

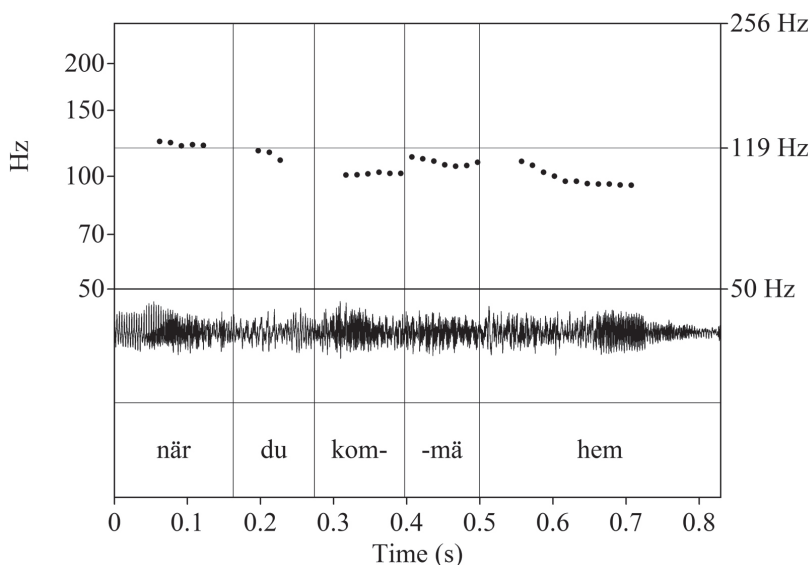
nomenet *du* vänder han sig till Kasper. Det kommer en något fördröjd nekande respons: *nej utan den hä veckan* (r. 15), med fallande intonation på nekningsordet och på det kontrasterande pronomenet *den hä*. Kasper har alltså provet under den vecka som nu pågår, vilket är oväntat eftersom Alma talat om den vecka de kommer tillbaka från resan. Efter en kort paus följer pappans kvittering av Kaspers svar, den bekräftande partikeln *jå* (r. 17).

Pappan producerar yttrandet *när du kommä hem* i mitten av sitt tonomfång (mitten av tonomfånget syns som en linje vid 119 Hz i fig. 1). Slutintonationen är långsamt fallande och sjunker till mitten av hans tonomfång

³ Geggaprov syftar på geografipro.

(tecknet ;). Ljudstyrkan minskar i yttrandeslutet. Dessutom är yttrandet snabbt jämfört med föregående tur och saknar starka prominenser. Trots avsaknad av stigande slutin-

tonation och frågesyntax behandlar Kasper yttrandet som en fråga och kommer med en respons.

Figur 1. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *när du kommä hem* (manlig talare)

I denna sekvens har mottagaren en högre epistemisk status än talaren (jfr Heritage, 2012). Eftersom Kasper är den som vet när han har prov och vad han menar med *på torsdan* kan man beskriva hans epistemiska position som K+ (*more knowledgeable*) i förhållande till pappan (jfr Heritage, 2012). Yttrandet kan också beskrivas som en B-händelse enligt Labov och Fanshel (1977, s. 100) eftersom pappan gör ett du-påstående om något som hör till Kaspers epistemiska domän. Vidare ställer pappans yttrande upp förväntningar på en viss sorts respons, och får en sådan. Yttrandet utgör alltså förståled i ett yttrandepar (t.ex. Schegloff & Sacks, 1973). Jag har således utgått ifrån epistemiska och sekventiella faktorer när jag definierat yttrandet i undersökningsmaterialet som frågor.

1.2 Material och metoder

Materialet utgörs av 6 inspelningar av vardagliga samtal om sammanlagt cirka 380 minuter (se Undersökningsmaterial). I samtalen har jag excerperat sekvenser med 110 frågande yttranden med icke-interrogativ syntax. Dessa utgörs av 70 deklarativa satsers och 40 icke-satsformade meningars. Två av inspelningarna är upptagna på video, medan fyra av praktiska orsaker enbart finns som audioinspelningar. Alla samtal är flerpersionssamtal, det vill säga samtal med fler än två deltagare. Samtalsdeltagarna kommer från Helsingforsregionen och talar svenska som modersmål. De omfattar både män och kvinnor, och har en stor spridning i ålder (9 till ca 60 år). Spridningen i ålder och kön är en

fördel eftersom jag inte är intresserad av hur sådana variabler påverkar talet, utan av vilka språkliga resurser för att utföra handlingar i samtal som personer med denna varietet av svenska har till sitt förfogande.

Jag använder mig av en kombination av samtalsanalys (CA) och fonetisk analys vid undersökningen av materialet. Metodologiskt anknyter undersökningen till interaktionell lingvistik (Couper-Kuhlen & Selting, 2001). Inom interaktionell lingvistik uppfattas språket som en resurs som talare använder för att utföra sekventiellt situerade handlingar (*sequentially situated actions*). Forskning i prosodi i samtal har kommit att bli ett speciellt viktigt ämne inom interaktionell lingvistik eftersom prosodi antas vara av betydelse för bland annat turtagning och identifiering av handlingar i talet (t.ex. Couper-Kuhlen & Selting, 1996; Ford & Couper-Kuhlen, 2004; Selting, 2010).

Genom sekventiell analys enligt CA (t.ex. Hutchby & Wooffitt, 2008; Sidnell, 2013) har jag analyserat vilka yttranden som fungerar som frågor enligt de kriterier som presenterades ovan. Det hade knappast varit möjligt att utgå från intonationen vid definitionen av frågor, och vi kommer längre fram i artikeln att se att intonationen är av underordnad betydelse för frågesignalering. Jag har även studerat mer specifikt vilka sociala handlingar yttrandena används för att utföra, till exempel om talarna kontrollerar tidigare given information eller initierar reparation (jfr Rossano, 2010; Stivers & Enfield, 2010; Weber, 1993).

Den fonetiska analysen utgörs av en auditiv och akustisk undersökning av intonationen i frågeyttrandena. Analysen följer de riktlinjer som beskrivs av Szczepek Reed (2011), Ogden (2011) och Walker (2013). För den akustiska analysen har jag använt programmet Praat (Boersma & Weenink, 2014), med vilket jag också gjort figurerna som visar grundtonskurvan och vågformen hos yttrandena.

För att kunna beskriva yttrandenas tonhöjd i förhållande till varje talares modala tonomfång⁴ har jag räknat ut tonomfånget på en till två minuter tal genom att ange det lägsta och det högsta Herzvärdet, med manuella korrigeringar för mätfel på grund av knarr och bulle. I figurerna syns talarens tonomfång som toppen respektive botten på en logaritmisk Hertzskala, och en linje mellan dem betecknar medianen i talarens tonomfång.

Jag undersöker slutintonationen, det vill säga intonationen från den sista satsbetonade stavelsen till yttrandeslutet, i form av tre parametrar: 1) *tonrörelsen på den sista satsbetonade stavelsen*, 2) *tonrörelsen i yttrandets slut* och 3) *slutpunkten för tonrörelsen i talarens tonomfång*. (Ibland sammanfaller 1) och 2), när den satsbetonade stavelsen är den sista stavelsen i yttrandet, men när det följer obetonade stavelser efter denna kan tonrörelsen ändra riktning efter den betonade stavelsen.

Samtalen är grovtranskriberade av andra personer än mig enligt CA-principer (t.ex. Jefferson, 2004; Lindström, 2008). Som ett led i analysen har jag preciserat transkriptionerna med hjälp av GAT 2, ett allmänt använt notationssystem vid undersökningar av prosodiska drag (Selting m.fl., 2011; se Transkriptionsnyckel). De satsbetonade stavelserna betecknas med versaler i transkriptionen, exempelvis *transvesTIT*. Eftersom det i denna varietet av svenska inte alltid är tydligt vilken stavelse som är huvudbetonad i yttrandet och vilka som har en lägre grad av betoning (se Bruce, 2010:181) har jag inte skiljt på *primary accent* och *secondary accent* som man gör i de tyska och engelska versionerna av GAT 2. Tonrörelsen på de betonade stavelserna betecknas som *fallande*, exempelvis *˘SÅ, stigande, ˘SÅ, stigande-fallande, ^SÅ*, eller *fallande-stigande, ˇSÅ*. Vidare kan en

⁴ Med modalt tonomfång avser jag den del av tonomfånget som varken rör sig i falsettregistret eller i ett mycket lågt register präglat av knarr.

betonad stavelse föregås av en lokal tonhöjning, som betecknas med en pil uppåt, \uparrow *SÅ*. Tonrörelsen i yttrandets slut karaktäriseras som *fallande*, *stigande* eller *jämn*. Slutpunkten för tonkonturen i yttrandet beskrivs som *högt*, *i mitten* eller *lågt* i talarens tonomfång. Ett fall till lågt betecknas <.>, ett fall till mitten <.>, en stigning till mitten <?>, en hög stigning <?> och jämn slutintonation <.>.

Därtill anges andra prosodiska drag, såsom ljudstyrka, talhastighet och röstkvalitet. Dessa drag anges för en viss del av turen och hakar visar var draget börjar och slutar. Exempelvis betecknar <<*p*> att *de far*> att ljudstyrkan är lägre inom hakarna, <<*all*> *jå*> att talhastigheten är högre och <<*knarr*> *ellä nå sån*> *hänt* att det markerade avsnittet är uttalat med knarrig röst.

Det är ibland svårt att analysera slutintonationen i mitt material, dels eftersom röstkvaliteten i många fall är knarrig och ljudstyrkan svag i turslutet (jfr Anttila, 2008), dels eftersom mottagaren ofta inleder sin respons i överlapp med turslutet. I många fall kan knarr tolkas som fallande slutintonation, även om det finns möjligheter till knarr i samband med stigande slutintonation i åtminstone finska (jfr Ogden & Routarinne, 2005). Om det är möjligt har jag avgjort slutintonationen auditivt, men det finns några fall där slutintonationen förblir osäker.

2 INTONATION OCH FUNKTION HOS YTTRANDENA I MATERIALET

Till intonationen påminner frågorna med icke-interrogativ syntax om svenska frågor i allmänhet, eftersom satsbetoning i form av en tontopp på den finala stavelsen dominerar liksom slutintonation som faller lågt. Det finns ändå vissa variationer i slutintonationen, som tas upp längre fram. De studerade yttrandena används i en mängd

olika funktioner i undersökningsmaterialet, bland annat för att kontrollera given information och initiera reparation. Knappt två tredjedelar av frågeyttrandena innehåller diskursmarkörer som kan associeras med frågefunktion eller som kopplar dem till samtalskontexten, exempelvis *å*, *men*, *tydligt*, *väl*, *då* och *eller* (jfr Lindström, 2008, s. 120; Weber, 1993). Därtill innehåller också en tredjedel av frågeyttrandena pronomenet *du* (jfr Geluykens, 1987; Weber, 1993). Pronomenet signalerar att yttrandet hör till mottagarens epistemiska domän (Labov & Fanshel, 1977, s. 100). Det förekommer ändå frågor som inte innehåller diskursmarkörer eller pronomen i andra person inom alla fyra grupper som presenteras nedan.

Ett framträdande drag hos frågorna med icke-interrogativ syntax är att de fortsätter en topik som är under behandling eller vänder tillbaka till en topik som behandlats tidigare i samtalet. Detta resultat stämmer väl överens med Raevaaras (1993) undersökning av frågor i finska samtal. Enligt Raevaara (1993, s. 21, 40ff) står frågor som utgörs av deklarativa satsar eller fraser typiskt i andra position. Med andra position avser hon att frågorna riktar sig bakåt i samtalet och visar att en tidigare tur behöver precisering, bekräftelse eller reparation innan samtalet kan fortsätta. Även Lindholm (1999) fann i sin undersökning av frågor i svenska läkare-patientsamtal i Finland att deklarativa frågor fungerar som topikutvecklare. Frågorna påminner även om det Linell (2005, s. 243) beskrivit som responsiva frågor, nämligen "en följdfråga som syftar till att precisera ett tidigare svar" (dvs. en fråga i tredje position), men de begränsas inte till denna typ.

I det följande beskriver jag generellt intonationen hos frågorna med icke-interrogativ syntax. Därefter går jag igenom de huvudsakliga funktionerna hos frågorna med hjälp av samtalsutdrag. Slutligen summerar jag kort

resultaten innan jag övergår till den sammanfattande diskussionen.

2.1 Intonationen hos frågorna med icke-interrogativ syntax

När det gäller *tonrörelsen på den sista betonade stavelsen* uppvisar de studerade yttrandena i allmänhet en tontopp, det vill säga en stigning följd av ett fall på den betonade stavelsen. Tonrörelsen motsvarar Aho (2010, t.ex. s. 61–62) beskrivning av Helsingforssvensk fokusbetoning i allmänhet och Huhtamäkis (2012) beskrivning av fokusbetoning hos Helsingforssvenska frågor.

Fallande *slutintonation* dominerar hos yttrandena i materialet, eftersom melodin från den sista betonade stavelsen till yttrandeslutet är fallande i ungefär 70 procent av yttrandena (tabell 1). Detta innebär att de frågande yttranden som saknar interrogativ syntax prosodiskt påminner om frågor med interrogativ syntax i svenska (jfr Huhtamäki, 2012, s. 162; Strömbergsson m.fl., 2012), men att en något mindre andel är fallande. Knappt en tredjedel av frågorna har antingen stigande (15 %) eller jämn (12 %) slutintonation. Kategorin *övriga* i tabellen står för de yttranden där slutintonationen inte går att avgöra.

Tabell 1. Slutintonation hos frågorna med icke-interrogativ syntax

Slutintonation	Antal	Andel
Fallande	76	69 %
Stigande	16	15 %
Jämn	13	12 %
Övriga	4	4 %
Sammanlagt	110	100 %

Slutpunkten för den finala tonrörelsen är i knappt hälften av yttrandena lågt i talarens tonomfång. En fjärdedel av yttrandena har slutintonation som faller till mitten, medan en tiondel har stigande slutintonation som slutar i mitten. Bara en tjugondel har stigande slutintonation som slutar högt. En tiondel av yttrandena har jämn slutintonation som slutar i mitten, medan under en tjugondel har jämn slutintonation som slutar lågt.

Sammanfattningsvis dominerar slutintonation som faller lågt och finala betoningar som utgörs av stigning-fall hos yttrandena, vilket visar att dessa yttranden till intonationen påminner om yttranden i standardfinlandsvenska i allmänhet (se Aho, 2010, s. 63, 70).

2.2 Olika funktioner hos frågorna med icke-interrogativ syntax

Frågorna i undersökningsmaterialet används i en mängd olika funktioner. En del yttranden i materialet används för att kontrollera en detalj i samtalet. Sådana yttranden har jag kallat *kontrollfrågor*. En annan grupp yttranden används för att presentera en tolkning av en föregående tur, det vill säga *tolkningsförslag*. Ytterligare en typ av yttranden används för att peka på ett problem i en tidigare tur, nämligen *reparationsinitiativ*. Slutligen fungerar en grupp av yttranden som *evaluerande frågor* där talaren uttrycker en värdering av en tidigare tur. Det är inte alltid möjligt att entydigt

skilja mellan de olika typerna av funktioner, och ett yttrande kan ha flera funktioner samtidigt (se t.ex. Levinson, 2013, s. 118–119).

I det följande går jag genom de olika funktionerna hos frågorna i materialet. Jag analyserar först ett exempel per kategori sekventiellt och fonetiskt, och presenterar sedan transkriptionen till ytterligare ett exempel med en kort förklaring. Slutligen karaktäriserar jag varje typ av frågor sekventiellt, lexikalt, syntaktiskt och intonationsmässigt.

2.2.1 Kontrollfrågor

Den största gruppen frågor i undersökningsmaterialet utgörs av *kontrollfrågor*, liksom yttrandet i exempel 1. Landqvist (2003, s. 220) använder termen kontrollfrågor om frågor som tar fasta på något som kommit fram i en tidigare tur eller implicit i samtalet. Med dessa frågor presenterar talaren enligt

Landqvist en tolkning som mottagaren förväntas bekräfta eller förneka. Heritage (1984, s. 319) använder termen *understanding check* på ett liknande sätt. I Landqvists material som består av institutionella material (samtal till Giftinformationscentralen) förekommer kontrollfrågor med interrogativ syntax och deklarativ syntax samt icke-satsformade meningar. Enligt Landqvist (2003, s. 222) fungerar kontrollfrågor som *begäran om bekräftelse* i överensstämmelse med beskrivningen hos Labov och Fanshel (1977, s. 100, *request for confirmation*).

Exempel 2 visar en kontrollfråga i tredje position efter en fråga och ett svar (r. 13). Den fungerar alltså som en responsiv fråga enligt Linells (2005, s. 243) term. Samma familj som i exempel 1 diskuterar nu barnens hobbyer. Pappan försöker få reda på om Kasper är intresserad av att börja träna karate.

Exempel 2. Karate (Familjemöte)

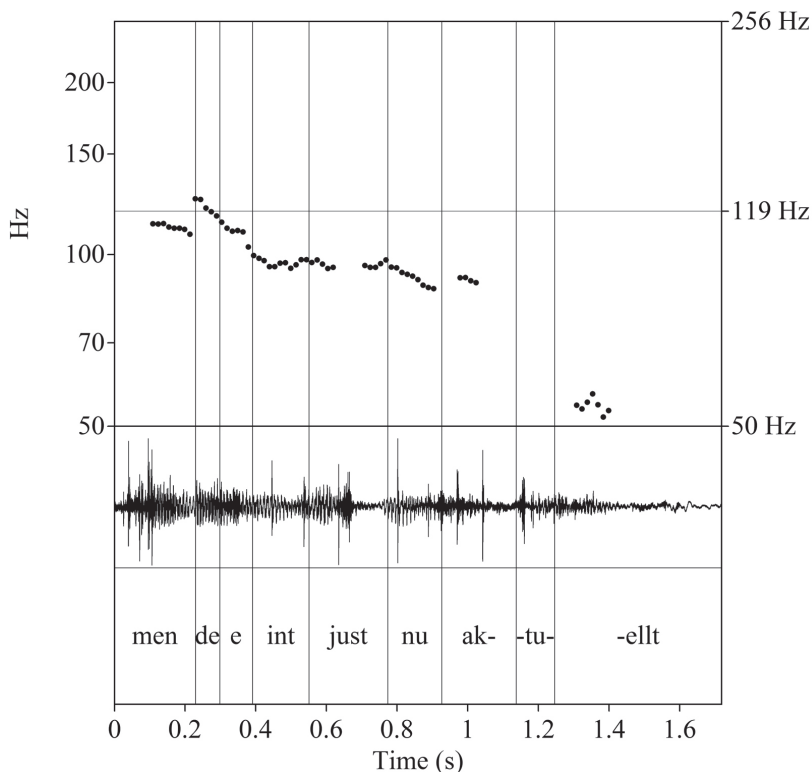
- 01 pappa: ɹö::m, (0.8) men ^HÖR du .h <all>> †du ha nu> int just †NU
någo planer <<knarr> på:> †NÅ sån hän: †-KArA<<knarr>te>
<<knarr> ellä nå sån> <<p, läckande⁵> hänt>.
- 02 (1.4)
- 03 Kasper: m`N:::Ä: `INT för att (0.6) `STEFan går nu där två gånger i
<<cresc> veck`AN? (0.2)=,på den dä kung `FUN?
- 04 pappa: ɹjå.
- 05 Kasper: tror att de e `STEFan å `ARTur: som <<knarr> `NU e dä>
†-AKTivas:t,
- 06 pappa: ɹjå,
- 07 Kasper: <<all> å så dä ^JOhan> kan<<läckande>ske>=i -[BLA]ND,
- 08 pappa: [mm.]
- 09 pappa: #jå.#
- 10 Kasper: <<all> så `DÄ> han `SKIIda också <<dim> mycke så dä>,
11 pappa: <<knarr> ɹJÅ _ å>.
- 12 (1.2) ((prassel))
- 13 pappa:→men †DE e int just nu <<knarr, dim>ak><<läckande>tuellt:→.
- 14 Kasper: `NÄ=JA e ^DE- e- i- <<knarr> nn> <<p> `DE e ja `INT så>
<<p> för`TJUST i>?

⁵ Jag använder *läckande* [röst] för det som kallas *breathy voice* på engelska (se Engstrand, 2004, s. 85).

Sekvensen inleds med att pappan ställer en fråga till Kasper om han har några planer på *karate ellä nå sån hänt* (r. 1). Frågan har deklarativ syntax, riktar sig till Kasper med *du* och ställer upp förväntningar på ett nekande svar eftersom den innehåller nekningsordet *int*. Kasper inleder också sitt svar med *nä int* och ger en förklaring som går ut på vad hans kamrater tränar (r. 3, 5, 7, 10). Däremot säger Kasper inte rakt ut att han själv inte vill träna karate. Efter förklaringen svarar pappan *jä* (r. 11) och därefter följer en paus på 1,2 sekunder (r. 12). Pappan fortsätter *men de e int just nu aktuellt* och kontrollerar på så sätt att han förstått Kaspers svar rätt (r. 13). Denna användning stämmer överens med Landqvists (2003, s. 221) beskrivning att kontrollfrågor

används för att uppnå gemensam kunskap. Den inledande konjunktionen *men* (se Lindström, 2008, s. 103, 120, 228)⁶ visar turens kontrastiva relation till Kaspers bidrag och jämför troligen Kaspers ointresse mot hans kamraters intresse. Formuleringen *int just nu* anknyter till pappans egen inledande fråga (r. 1). Kasper svarar på pappans kontrollfråga med en tur som inleds med den nekande partikeln *nä* och följs av en motivering, att han inte är så förtjust i [karate] (r. 14).

Slutintonationen i pappans yttrande faller lågt i hans tonomfång, liksom hos många av frågorna i materialet (fig. 2). Ordet *de* har betoning i form av up-step och fall. Ljudstyrkan minskar i slutet, rösten övergår i knarr och sedan i viskning.

Figur 2. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *men de e int just nu aktuellt* (manlig talare)⁷

⁶ Se även Londen (2000) om turinledande *men*.

⁷ De stora svängningarna i vågformen beror på prasslande ljud.

Ytterligare ett exempel på en kontrollfråga presenteras kort nedan (ex. 3, r. 6, 8). Ulla hälsar på Siv och Torsten. Torsten arbetar med att renovera möbler och berättar här om några möbler som blivit förstörda. Denna fråga ställs alltså efter en berättelse. Med sin tvåledade fråga söker Ulla bekräftelse av Torsten.

Tonrörelsen på den sista betonade stavelsen i båda leden, *fara* och *fukt*, är fallande. Slutintonationen i båda leden faller till mitten i hennes tonomfång. Torsten svarar nekande redan efter första ledet (r. 7), och ger efter andra ledet en förklaring till varför soffan ändå är dålig (r. 9).

Exempel 3. Möblerna i bodan (Novemberkaffe)

01 Torsten: fö de stod ^Ute i en ^SÅN där ^Boda bara [de där]=
 02 Ulla: [↓ːO:J]
 03 Torsten: =å `DE .hh de `FAR ju ^ILla <<p> de här [av de>(z)]
 04 Ulla: [de e ju] ^KLART
 <<p> att de `FAR>;
 05 Siv: [↑MM _ m;]
 06 Ulla:→ [<<all, h> m'n de] de `DE de de de> ^HANN int ↑`FARA
 <<p> då tyd [ligen då>;]
 07 Torsten: [nänä;]
 08 Ulla: [de `BLE int (0.2) `FUKT;]
 09 Torsten: [men kröhh: di sa att] den där ^SONen nä han va
 (0.5) m-mindre så ^HOPpa han ^JÄMfota ^HÄR;
 <<all> ja sa att> du ^FÅR int hoppa;

Kontrollfrågorna i materialet förekommer i varierande sekventiella kontexter (jfr Landqvist, 2003, s. 226). De föregås ofta av en berättelse (ex. 3) eller annonsering av berättelse, en upplysning (ex. 1) eller en topik som samtalsdeltagarna diskuterat ett tag (jfr Lindholm, 1999, s. 41; Raevaara, 1993). Frågan kan även föregås av ett yttrandepar bestående av en fråga och ett svar (ex. 2). Responsen på frågan utgörs i allmänhet av responspartikeln *ja, jo* eller *nä, ne, nej* följt av en sats som fortsätter berättelsen eller dylikt, exempelvis *nänä men kröhh di sa att den där sonen va (0,6) mindre så hoppa han jämfota här ja sa att du får int hoppa* (ex. 3). Det sekventiella mönstret för kontrollfrågor kan beskrivas enligt följande:

- A: T.ex. berättelse/annonsering/upplysning
- B: *Kontrollfråga*
- A: Bekräftande/nekande responsartikel + sats som fortsätter samtalsämnet

Syntaktiskt utgörs kontrollfrågorna i allmänhet av huvudsatser eller bisatser, vilket påminner om Webers (1993) resultat att deklarativa satser främst används för att begära bekräftelse när de fungerar som frågor. I allmänhet ingår en eller flera konnektiva diskursmarkörer i kontrollfrågorna, såsom *så, men, att* och *då* (jfr Lindström, 2008, s. 120). Hos dem som saknar diskursmarkörer finns det inget i lexiko-syntaxen som signalerar frågefunktion. Dessa yttranden skiljer sig ändå inte från dem med diskursmarkörer vad gäller intonationen.

Tonrörelsen på den sista betonade stavelsen hos kontrollfrågorna har formen av en ton-topp (ex. 2, 3). Slutintonationen är övervägande fallande till lågt (hos fyra femtedelar).

2.2.2 Tolkningsförslag

En annan grupp yttranden i materialet utgörs av tolkningsförslag där talaren presenterar en tolkning av det som nyss sagts (jfr *displays of understanding*, Heritage, 1984, s. 320–321). Med dessa signalerar talaren en något större säkerhet än med kontrollfrågor. Den relativt

sett högre epistemiska positionen syns exempelvis i allmänt förekommande insiktsmarkörer och demonstrativa pronomen (jfr inledande *oh* i Heritage's exempel). Yttrandena hänför sig ändå till mottagarens epistemiska domän och talaren söker liksom med kontrollfrågor bekräftelse av mottagaren.

Nedan i exempel 4 ses ett tolkningsförslag i andra position (r. 4). I utdraget diskuterar familjen också barnens hobbyer, och efter en paus introducerar pappan topiken dykning och frågar vad barnen funderar om det (r. 1).

Exempel 4. *Dykning (Familjemöte)*

01 pappa: <<len> ockö:m>, (0.4) å de dä `DYKning kanske
<<knarr> i- nu> int just <<p> `NU>.
02 (0.2)
03 pappa: <<knarr> ellä va <<dim> iva funderar ni _{knarr, dim}>.
04 Alma: → .hh `A:=<<dim> den dä: i ↑`Uni>;
05 pappa: <<knarr> ja>.

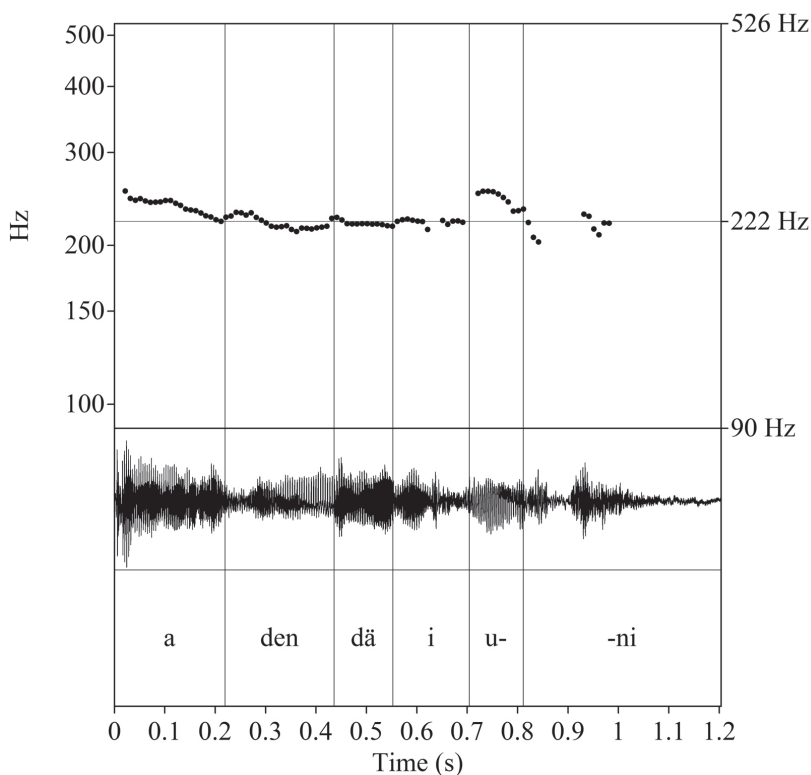
I stället för att producera det förväntade svaret på pappans fråga reagerar Alma med insiktsmarkören *a*⁸ följt av tolkningsförslaget *den dä i uni*⁹ (r. 4). Med tolkningsförslaget presenterar Alma en tolkning av var kursen ska äga rum och begär att pappan ska bekräfta den innan hon går vidare till att svara på hans fråga. Yttrandet hör till pappans epistemiska domän, eftersom han borde veta vad han avser med *de dä dykning*. Vidare ställer yttrandet upp förväntningar på ett svar, och får det också. Med yttrandet försäkrar Alma sig om att de tänker på samma kurs i dykning och förhandlar alltså med pappan om referenten. Genom det demonstrativa pronomenet *den dä* är tolkningsförslaget starkt syntaktiskt och

lexikalt beroende av samtalskontexten för att kunna förstås. Pappan svarar med en minimal respons *ja* (r. 5), och därefter ger Alma en lång förklaring till varför hon inte är intresserad av kursen (efter utdraget).

Tonhöjden i yttrandet faller långsamt men rör sig kring mitten av talarens tonomfång (fig. 3). Slutintonationen faller till mitten. Det inledande a:et är en egen prosodisk enhet, utdraget och med fallande ton. Talaren fortsätter dock direkt till *den dä i uni*. Det sista ordet *uni* är också betonat, som en kontrast till andra ställen där dykning ordnas. Tonen på den betonade stavelsen börjar med up-step och faller sedan. Ljudstyrkan minskar i slutet.

⁸ Jfr Koivisto (2014) om *aa* som signalerar förståelse här och nu i finska.

⁹ Uni är mammans (fingerade) arbetsplats.

Figur 3. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *a den dä i uni* (ung kvinnlig talare)

I exempel 5 finns ett tolkningsförslag som följer på en uppmaning (r. 2). Utdraget är från ett samtal mellan fem ungdomar i en stuga på en församlings lägerområde. Ira ber Joanna rota i hennes väska (r. 1) och Joanna ber om bekräftelse att hon förstått rätt vilken väska det är, *ä den hä* (r. 2). Tolkningsförslaget är inte bara beroende av samtalskontexten utan också av den fysiska omgivningen för att

kunna förstås, eftersom det enbart består av en insiktsmarkör och ett demonstrativt pronomen. Ljudstyrkan är genomgående svag. Tonen faller till mitten i Joannas tonomfång. Ira bekräftar Joannas tur genom att karakterisera väskan som *Nalle Pub* och svara *jå* (r. 3) och Joanna visar att hon har förstått med ytterligare ett *jå* (r. 4).

Exempel 5. *Karkkipäse*¹⁰ (*Lekholmen*)

- 01 Ira: <<f> †vill du ^ROta i min ^VÄska> om där e nån -KARKkipäse.
 02 Joanna:→ <<p> a: ä den `HÄ:>;
 03 Ira: Nalle ^PUH jä;
 04 Joanna: <<all, p> jä>,

¹⁰ Det finlandssvenska *karkkipäse* betyder 'godispäse'.

Tolkningsförslagen i materialet förekommer generellt efter en fråga (ex. 4), upplysning eller beskrivning. En av de aktiviteter där de är vanliga är när samtalsdeltagarna förklarar var något är beläget. I dessa fall har någon av samtalsdeltagarna mer kunskap än de andra, men talarna visar med sina tolkningsförslag att också de har en viss kunskap. Det epistemiska förhållandet mellan deltagarna är alltså inte så asymmetriskt vid tolkningsförslag som vid exempelvis kontrollfrågor. Responserna utgörs vanligen av enbart en responsartikel. I de fall svaret är nekande kan responsartikeln kompletteras med en förklarande sats eller bestå av enbart en sats. Sekvenserna med tolkningsförslag ser ut enligt följande:

A: Fråga/upplysning/beskrivning

B: *Tolkningsförslag*

A: Bekräftande/nekande responsartikel
(+ ev. förklarande sats)

Syntaktiskt utgörs tolkningsförslagen i allmänhet av en fras eller sats. De inleds i många fall med en insiktsmarkör, såsom *aj* (jfr Green-Vänttinen, 2001), *a* (ex. 4, 5) eller *aha*, eller av den slutledande diskursmarkören *alltså* (jfr Lehti-Eklund, 1997). Tolkningsförslagen innehåller ofta demonstrativa pronomen, såsom *den här* (ex. 5), *den där* (ex. 4) och *sån här*, eventuellt kombinerat med en beskrivning, såsom *aj de e den där som e målad*

Exempel 6. *Små mål* (Syföreningsmöte)

01 Tove: (men) ja går int å `SMÅ<<knarr, l>äter heller nånsin som
många människor `SMÅäter hela DA:N>.

02 Monika: [[jå men:] (.) de- (.) `DE gör ja ^NOG att ja äter=
03 Asta: [[(ohb)]

04 Monika: =<<knarr> †`SMÅ mål nu>förtiden å `INT NÅ,gå `STOrä
<<knarr> mål>¿=†å `NU (.) `NU `LÄStē ja just
<<knarr>att de> egentligen e †`HÄLso<<knarr>sammare fö->
(0.7) †fö `BLöDsockre <<knarr, l> allt> sådär [a->
05 Asta: → [`SMÅ mål,=
06 Tove: =`J [O: att äta -OF [ta å `LItē:¿=
07 Eva: [<<all> jo>
08 Monika: [^JÅ
09 =^JÅ _ å

gul bara på ena fasaden. Sekvensen med detta frågeyttrande analyseras i Huhtamäki (2012) (Novemberkaffe). Dessa lexikala drag bidrar till att knyta turerna till samtalskontexten.

Intonationen på den sista betonade stavel- sen hos tolkningsförslagen har i allmänhet formen av en tontopp. Slutintonationen är övervägande fallande (hos 9/10). Däremot går fallet hos tolkningsförslagen till mitten i ungefär hälften av yttrandena (ex. 4, 5).

2.2.3 Reparationsinitiativ

I det följande presenterar jag två typer av frågor i materialet som uppvisar annorlunda intonation än de andra grupperna. Dessa är reparationsinitiativ, där hälften av yttrande- na har icke-fallande slutintonation, och eva- luerande frågor, som kännetecknas av högt register.

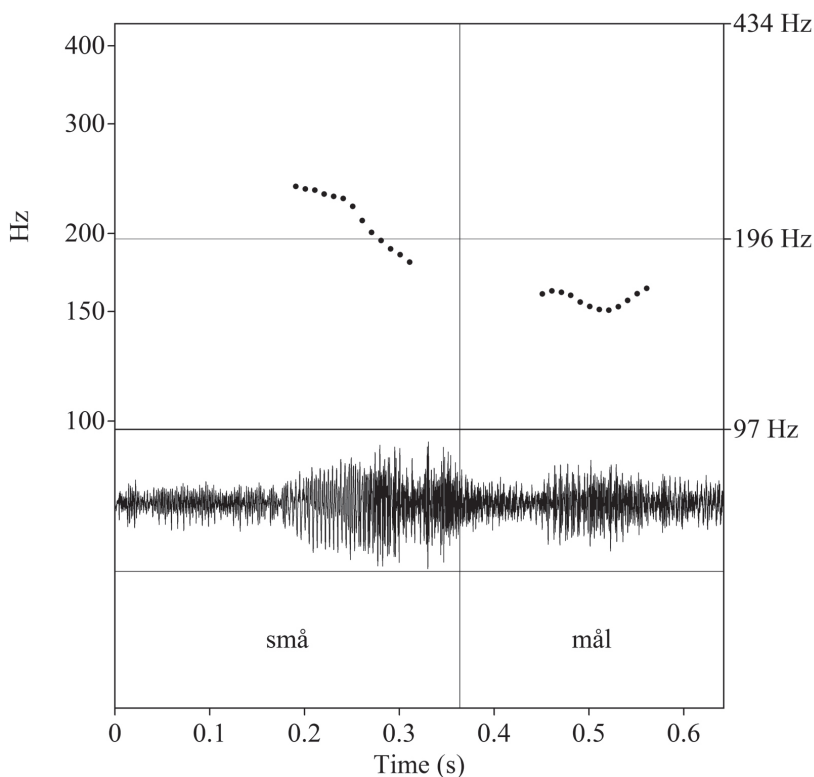
Reparationsinitiativen används för annani- nitierad reparation i nästa tur och ingår i en reparationssekvens (jfr Hayashi m.fl., 2012; Kitzinger, 2013; Schegloff m.fl., 1977).

Exempel 6 visar ett reparationsinitiativ be- stående av en fras som upprepar ett element i en tidigare tur (r. 5). Samtalet äger rum mel- lan fyra äldre kvinnor i en syförening. För till- fället diskuterar de hur ofta och hur mycket de brukar äta, och det uppstår förvirring kring begreppen att *småäta* och att *äta små mål*.

Sekvensen inleds med att Tove säger att hon aldrig småäter (r. 1). Problemkällan utgörs av Monikas följande flerledade tur *ja men* (.) *de* (.) *de gör ja nog att ja äter små mål nuförtiden å int någån stora mål å nu* (.) *läste ja just att de egentligen e hälsosammare fö-* (0.7) *fö blodsockre allt sådär* (r. 2, 4). Asta initierar reparation i överlapp med frasen *små mål* (r. 5). En annan än den som producerat problemkällan, nämligen Tove, utför reparationen, vilket är

ovanligt (se Egbert, 1997). Reparationen sker genom en förklaring av frasen *små mål* (r. 6), vilket tyder på att Tove uppfattade att Monika inte förstod uttrycket. Monika tar emot Toves förklaring med två *ja*:n, ett under turen (r. 8) och ett direkt efter den (r. 9).

Asta producerar frasen *små mål* med betoning på adjektivet *små* (fig. 4). Tonen faller på *små* och slutintonationen är jämn i mitten av Astas tonomfång.

Figur 4. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *små mål* (kvinnlig talare)

Nedan ges ytterligare ett exempel på en icke-satsformad mening som används som reparationsinitiativ (ex. 7, r. 5). Alma upplyser om att hon skulle vilja vara första veckan i stan (r. 1–2). Pappan initierar reparation med frasen *första veckan* och Alma utför re-

paration genom att precisera att hon menar *i sommarlove* (r. 6). Tonen är jämn på den betonade stavelsen *för-* och faller sedan snabbt. Slutintonationen är jämn i mitten av talarens tonomfång.

Exempel 7. Första veckan i stan (Familjemöte)

01 Alma: å: <<knarr> sen att: ö::m de va ännu någo JÄtte>viktit?
 02 (0.2)
 03 att ja sku `FÅ `VA:. (.) dom `FÖR- (.) DE, (.)
 <<all> första <<knarr> veckan i stan _{all, knarr}>.
 04 (1.6)
 05 pappa:→<<dim> -FÖRsta ,veckan>,
 06 Alma: <<knarr> ja>. (0.2) i sommar`LOve?
 (0.2) att vi <<knarr> `INT sku boka nåt för `DE: liksom>
 <<p, all> jättetråkit>.

Före reparationsinitiativen kan varierande typer av turer uppträda som problemkälla; i exemplen ovan utgörs de av upplysningar. Responsen utgörs oftast av en responsartikel och en förklaring eller precisering. Responserna till reparationsinitiativen tyder på att problemen ofta handlar om att mottagaren av problemkällan inte förstått turen, vad orden syftar på eller vad de betyder i den aktuella kontexten (Benjamin, 2013, s. 31; Svennevig, 2008, s. 337). Sekventiellt kan reparationsinitiativen beskrivas enligt följande (jfr Hayashi m.fl., 2012; Kitzing, 2013; Schegloff m.fl., 1977):

A: Problemkälla

B: *Reparationsinitiativ*

A: Responsartikel + förklaring/precisering

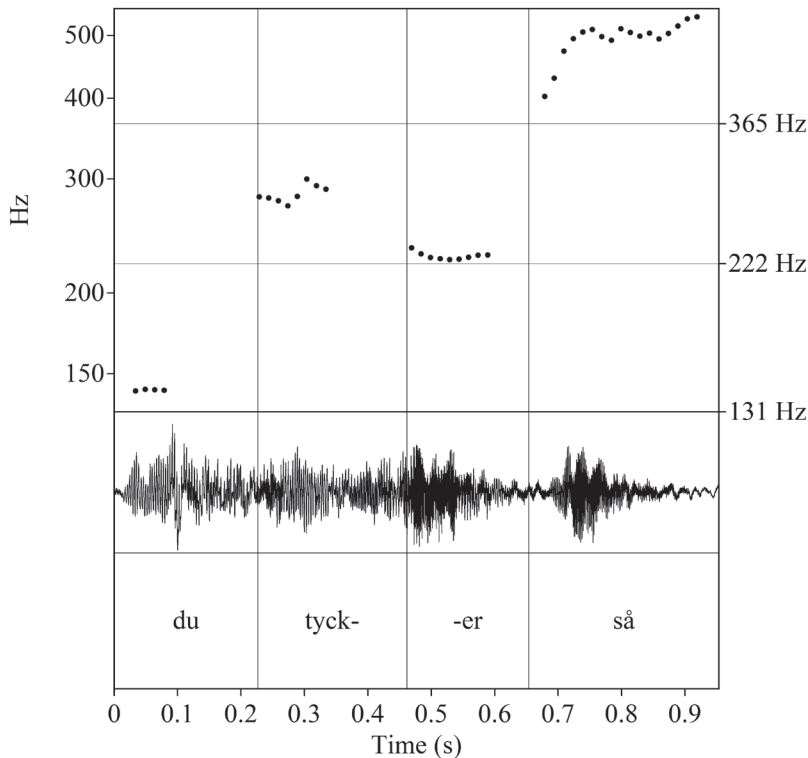
Syntaktiskt består reparationsinitiativen i högre grad än de andra typerna av frågor av en icke-satsformad mening. Ofta utgör de en upprepning av något element i problemkällan. Den finala diskurspartikeln *då*, som syftar på något redan aktualiserat (jfr Lehti-Eklund, 1993), är relativt frekvent hos dem.

Tonrörelsen på den sista betonade stavelsen i reparationsinitiativen har ofta formen av en tontopp. Slutintonationen är icke-fallande i hälften av reparationsinitiativen, antingen stigande till mitten eller jämn. Även Weber (1993) konstaterar i sin undersökning av frå-

gor med icke-interrogativ syntax i engelska att stigande slutintonation främst förekommer hos reparationsinitiativ. I en undersökning av det öppna reparationsinitiativet *va* i ett Helsingforssvenskt material fann Huhtamäki (u.a.) att slutintonationen oftast är jämn eller stigande. Det verkar även som att stigande intonation dominerar hos öppna reparationsinitiativ i många språk (Dingemanse m.fl., 2013).

2.2.4 Evaluerande frågor

Evaluerande frågor har som sagt också en anorlunda intonation än de andra frågorna i materialet. De har visserligen oftast fallande slutintonation, men kännetecknas av att de produceras högt i talarens tonomfång. Därtill uppvisar många av dem stora tonrörelser och några har slutintonation som stiger mycket högt. Evaluerande frågor används här om yttranden där talaren signalerar en affektiv ståndpunkt gentemot innehållet i en föregående tur eller en tidigare talare (jfr *affective stance*, Du Bois & Kärkkäinen, 2012). I undersökningsmaterialet signalerar talare exempelvis förvåning och (lekfullt) motstånd med hjälp av evaluerande frågor. På samma sätt som de evaluerande frågorna utgör sin egen grupp intonationsmässigt, har de också en speciell funktion. De evaluerande frågorna finns i utkanten av kategorin frågor, men ändå in-

Figur 5. Grundtonskurva och vågform för yttrandet *du tycker så* (ung kvinnlig talare). Obs! Detta yttrande går högre än talarens modalregister på 365 Hz.

Joanna svarar *ja* med eftertryck, hög tonhöjd och stigande-fallande intonation (r. 7). Hon matchar alltså den höga tonhöjden i Iras fråga, vilket kan bero på Iras speciella intonation (jfr Szczepek Reed, 2006, s. 35ff). Efter det följer en paus på 0,4 sekunder, och sedan säger Ira *ja* med tydliga tonrörelser (r. 9). Därefter kommenterar Joanna *ja* (*.*) *dilemma* med förändrad röst och stark betoning på *dilemma* (r. 10).

Denna sekvens handlar ändå inte enbart om vem som har epistemiskt överläge, utan också om hur man ska närma sig ett socialt känsligt ämne. Talarna orienterar sig mot en social norm om hur representanter för olika kön ska bete sig (jfr Du Bois & Kärkkäinen, 2012, s. 437, om affektors koppling till ideologiska system). Någon som bryter mot den normen riskerar att bli utskrattad – som här. Skrat-

tet (jfr Jefferson m.fl., 1987), den frekventa användningen av ett högt tonläge och stora tonrörelser samt den långa sekvensen där Ira tar emot ordet *transvestit* bidrar till intrycket av ett socialt och känslomässigt laddat ämne. Samtidigt antyder talarnas liknande intonation att de är på samma linje (jfr Du Bois & Kärkkäinen, 2012; Szczepek Reed, 2006). Med *du tycker så* uttrycker Ira en evaluering av Joannas svar och utmanar henne skämtsamt.

Nedan finns ytterligare ett exempel på en evaluerande fråga som följer en förvånande upplysning (ex. 9, r. 2). Torsten berättar att man kan få vänta *två år* på en plåtslagare (r. 1). Ulla utropar i överlapp med slutet av hans tur frasen *två år*, som upprepar den centrala informationen i Torstens tur. Ulla börjar yttrandet på en hög tonhöjd och på vardera av de betonade stavelserna stiger tonen ovanför

hennes modala tonomfång och faller sedan. Slutintonationen är lågt fallande. Med sin tur visar Ulla ritualiserat misstroende. Hon

söker ytterligare respons med yttrandet *e de sant* (r. 5), och hennes affektiva ståndpunkt syns också i turen *herrejes* (r. 7).

Exempel 9. *Laga tak (Novemberkaffe)*

01 Torsten: de .h h de kan ta `TVÅ år=
=inna [n du få-]
02 Ulla: → [↑<<f, falsetto> ^TV JÅ: ^Å: [R>.]
03 Siv: [JÅ:]
04 Torsten: innan [du får]
05 Ulla: [<<h> e de ^S]ANT>;
06 Siv: <<knarr,h> `JÅ: jå:>.
07 Ulla: <<p, läckande> `HERrejes>.

De evaluerande frågorna i materialet föregås av bland annat förvånande upplysningar (ex. 9) eller svar på frågor (ex. 8). Responserna till de evaluerande frågorna utgörs av responspartiklar som eventuellt följs av en sats, eller de kan enbart bestå av en sats. Därefter kan frågeställaren fortsätta ge uttryck för sin ståndpunkt, exempelvis förvåning eller motstånd i en utvidgad sekvens (ex. 8, 9).

A: Förvånande eller känslig upplysning/
svar på fråga

B: *Evaluerande fråga*

A: Responspartikel (+ sats)/enbart sats
(+ Utvidgad sekvens)

Syntaxen och ordvalet varierar, men vissa av de evaluerande frågorna upprepar, liksom reparationsinitiativen, ett element i en föregående tur. Diskursmarkörer förekommer endast i liten utsträckning.

Intonationen hos de evaluerande frågorna kännetecknas av att de produceras högt i talarrens tonomfång (ex. 8, 9; se Sicoli m.fl., 2014) och har stora tonrörelser på de betonade stavelserna (ex. 8, 9). Intonationen på den sista betonade stavelsen har, liksom hos de andra frågorna, ofta formen av en tontopp (ex. 9).

Slutintonationen är visserligen fallande hos fyra femtedelar av yttrandena (ex. 9) men hos den femtedel av yttrandena som inte är fallande kan slutintonationen stiga mycket högt (ex. 8).

De evaluerande frågorna påminner om *va* som används för att visa förvåning i Helsingforssvenska (jfr Huhtamäki, u.a.; jfr Selting, 1996 om tyska *was*). Frågeordet *va* kännetecknas i dessa funktioner av hög tonhöjd och stora tonrörelser. Likaså fann Norén (2010) i en studie av pronomina returfrågor i svenska, såsom *har dom* och *var'e inte*, stora tonrörelser hos de frågor som fungerade som nyhetsutvecklare (*news markers*), reparationsinitiativ och protester.

2.3 Summering av analysen

Sammanfattningsvis finns det många drag i de undersökta yttrandena som kan bidra till att de uppfattas som frågor (tabell 2). Det är alltså inte ett enda drag som signalerar att yttrandena är frågor, utan samspelet mellan de olika dragen skapar frågefunktionen (jfr Weber, 1993, s. 191). Yttrandena hör alla till mottagarens epistemiska domän och pronomenet *du* är frekvent. Därtill utgör de reaktio-

ner på något i det föregående samtalet, exempelvis berättelser, upplysningar, frågor eller svar. Vidare anknyter de till samtalskontexten med hjälp av upprepning av element i en tidigare tur eller diskursmarkörer (additiva, kontrastiva, nyhetsmottagande o. eliciterande

markörer, se Lindström, 2008, s. 120). Där till förekommer osäkerhetsmarkörer, av typen *väl*. Det kan konstateras att diskursmarkörer förekommer allmänt hos alla andra typer av frågor i materialet, utom hos evaluerande frågor där de är ovanliga.

Tabell 2. Sammanställning av kännetecknande drag hos de olika typerna av frågor

Typ av frågor	Funktion	Syntax	Diskursmarkörer	Slutintonation
<i>Kontrollfrågor</i>	Presentera en slutsats för mottagaren att bekräfta	Huvudsatser eller bisatser	Konnektiva diskursmarkörer av typen <i>så, men, då</i> vanliga	Lågt fallande
<i>Tolkningsförslag</i>	Uttrycka talarens tolkning av ett föregående bidrag	Fraser eller satser innehållande demonstrativa pronomen	Insiktmarkörerna <i>aj, a(ha)</i> ; den konnektiva diskursmarkören <i>alltså</i>	Lågt fallande, fallande till mitten
<i>Reparationsinitiativ</i>	Peka på ett problem i en annan talares tidigare tur	Fraser, ord eller satser, upprepning av element i föregående tur	T.ex. den finala diskurspartikeln <i>då</i> , ev. initialt <i>aj</i>	Stigande till mitten, jämn i mitten, lågt fallande
<i>Evaluerande frågor</i>	Uttrycka talarens ståndpunkt gentemot en annan talares tur	Bl.a. upprepning av element i föregående tur	Vanligen inte diskursmarkörer	Framst lågt fallande, i viss utsträckning högt stigande

Troligen är det så att intonationen inte spelar någon nämnvärd roll för frågesignaler som en bred handlingstyp. Det mest allmänna intonationsmönstret i de studerade yttrandena är att intonationen stiger och faller på den sista betonade stavelsen och faller lågt i turslutet. Slutstavelserna hos frågorna kännetecknas dessutom av förlängning och svag ljudstyrka (jfr Huhtamäki, 2012), vilket gör dem perceptoriskt svaga för mottagaren.

Det finns dock två typer av frågor vars intonation skiljer sig från de andra frågorna, nämligen reparationsinitiativ och evaluerande

frågor. Dessa representerar speciella typer av handlingar bland de undersökta yttrandena, som inte enbart handlar om att begära information eller bekräftelse. Eftersom fallande slutintonation är dominerande hos frågorna med icke-interrogativ syntax kan vi ändå dra slutsatsen att varken frågesyntax eller stigande slutintonation är något som krävs för att samtalsdeltagare ska uppfatta ett yttrande som en fråga. Däremot ger intonationen kontextualiserande vinkar om till exempel talarens affektiva ståndpunkt.

3 SAMMANFATTANDE DISKUSSION

I denna artikel har jag presenterat en sekventiell och fonetisk undersökning av frågor i Helsingforssvenska samtal. Undersökningen fokuserade på yttranden som saknar interrogativ syntax men enligt sekventiella och epistemiska kriterier har frågefunktion. Med frågefunktion avses här att yttrandena fungerar som förstaled i ett yttrandepar och att ämnet hör till mottagarens epistemiska domän. De undersökta samtalen är vardagliga flerpersonssamtal, och resultatet kunde ha varit ett annat exempelvis i institutionella dyader.

Ett centralt resultat är att flera drag bidrar till att signalera frågefunktion hos de undersökta yttrandena (jfr Weber, 1993). Dessa är åtminstone det epistemiska förhållandet mellan deltagarna vid den tidpunkt frågan ställs, den föregående samtalskontexten samt användningen av vissa diskursmarkörer. De studerade yttrandena får i hög grad sin betydelse i den samtalskontext där de förekommer. De pekar bakåt i samtalet samtidigt som de skapar förväntningar på en respons. Studien bekräftar Heritages (2012) tes om att det epistemiska vinner över den syntaktiska formen när det gäller vilka yttranden som uppfattas som frågor.

Syntaxen och ordvalet är emellertid inte betydelselösa. Även om de studerade yttrandena hör till mottagarens epistemiska domän har frågeställaren en viss kunskap om ämnet, och är alltså inte i ett så stort epistemiskt underläge som vid många interrogativer. Det epistemiska förhållandet (*epistemic gradient*, Heritage, 2012) är alltså inte helt asymmetriskt vid de undersökta yttrandena. Frågeställaren kan således välja icke-interrogativ syntax för att visa att han eller hon har en viss kännedom om ämnet. Frågeställaren presenterar med sitt yttrande ofta en slutsats av något mottagaren tidigare sagt, eller som framgått implicit, för

mottagaren att bekräfta. De icke-interrogativa frågorna fortsätter eller återgår till en tidigare behandlad topik (jfr Lindholm, 1999; Rævaara, 1993) och det finns flera lexikala drag som visar yttrandenas koppling till samtalskontexten, såsom diskursmarkörer (Ahrenberg, 1987) och upprepning av element i en tidigare tur (jfr Schegloff, m.fl., 1977, s. 368). Därtill är det vanligt att frågeställaren tilltalar mottagaren med pronomenet *du*, vilket hänger samman med att yttrandena utgör påståenden i mottagarens epistemiska domän (jfr Labov & Fanshel, 1977, s. 100).

Intonationen fungerar i de undersökta yttrandena som en metod att signalera avslut och lyfta fram viktiga element i turen. Intonationen bidrar däremot inte på något entydigt sätt till att signalera frågefunktion i bred bemärkelse. De flesta icke-interrogativa frågeyttranden i materialet har fallande slutintonation, liksom frågor i allmänhet i Helsingforssvenska (Huhtamäki, 2012) och i sverigesvenska (Strömbergsson m.fl., 2012). Inte heller realiseringen av betoning i form av en tontopp skiljer sig från Helsingforssvenska i allmänhet (Aho, 2010). Mottagaren kan trots avsaknad av stigande slutintonation tolka ett yttrande som saknar interrogativ syntax som ett förstaled som kräver ett svar.

De icke-interrogativa frågorna har olika funktioner och ett av artikelns viktigaste bidrag har varit att beskriva dem. En stor grupp fungerar som kontrollfrågor, andra som tolkningsförslag eller reparationsinitiativ, medan en del används evaluerande. Det visade sig vara viktigt att separera yttranden med olika funktioner för att få en klarare bild av intonationens roll.

Slutintonation som stiger till mitten förekommer främst hos reparationsinitiativ och slutintonation som stiger högt förekommer i viss utsträckning hos evaluerande frågor. Stigande slutintonation är alltså knappast kopplad till att talaren skulle ha mindre kunskap

om ämnet, eftersom det inte är ett drag som speciellt kännetecknar dessa frågor. Vidare kan vi konstatera att intonationen inte har att göra med grammatiska funktioner, det vill säga frågefunktion (jfr Johansson, 1978; Routarinne, 2003). I stället hänger intonationen ihop med interaktionella funktioner och fungerar som en kontextualiserande vink (jfr Couper-Kuhlen & Selting, 1996; Levinson, 2013, s. 113). Dessa funktioner har åtminstone att göra med identifieringen av mer speci-

fika handlingar såsom initiering av reparation och signalering av affektiv ståndpunkt. Vi kan också beskriva det så att stigande slutintonation förekommer hos yttranden som har en tilläggsdimension, förutom att de söker bekräftelse. Ytterligare undersökningar av olika handlingar och deras intonation i olika typer av samtal behövs dock för att vi bättre ska förstå funktionen hos intonation i allmänhet och i denna varietet av svenska i synnerhet.

TRANSKRPTIONSNYCKEL

speciella tecken för prosodiska drag

ord.	slutintonation som faller lågt i talarens tonomfång
ord;	slutintonation som faller till mitten i talarens tonomfång
ord,	jämn slutintonation
ord;	slutintonation som stiger till mitten i talarens tonomfång
ord?	slutintonation som stiger högt i talarens tonomfång
STAvelse	satsbetonad stavelse
´ord	stigande ton på sats betonad stavelse
`ord	fallande ton på sats betonad stavelse
^ord	stigande-fallande ton på sats betonad stavelse
ˇord	fallande-stigande ton på sats betonad stavelse
↑ord	lokal tonhöjning (<i>up-step</i>); turborjan som skiljer sig från talarens vanliga
↑↑ord	stor lokal tonhöjning; turborjan som skiljer sig från talarens vanliga
↓ord	lokal tonsänkning (<i>down-step</i>); turborjan som skiljer sig från talarens vanliga
o:rd	förlängt ljud
o-	plötsligt avbrott
<<h>	byte till högt register inom det med hakar markerade området
<<l>	byte till lågt register inom det med hakar markerade området
<<p>	svagare ljudstyrka inom det med hakar markerade området
<<f>	starkare ljudstyrka inom det med hakar markerade området
<<all>	snabbare tal inom det med hakar markerade området (<i>allegro</i>)
<<len>	långsammare tal inom det med hakar markerade området (<i>lento</i>)
<<knarr>	tal med knarrig röst inom det med hakar markerade området
<<läckande>	tal med läckande röst inom det med hakar markerade området
<<falsetto>	tal i falsett inom det med hakar markerade området
<<leende>	tal med leende röst inom det med hakar markerade området
<<citerande>	tal som låter citerande inom det med hakar markerade området

UNDERSÖKNINGSMATERIAL

Samtal, inspelningsår	Transkriberat av	Typ av inspelning	Längd	Deltagare	Typ av samtal
Syfoöreningsmöte 1990	Ylva Forsblom-Nyberg	audio	90 min.	fyra kvinnor i 60-årsåldern	informellt middagsamtal hemma hos en av kvinnorna
Herrmiddag 1990	Hanna Lehti-Eklund	audio	48 min.	sex män i 30-årsåldern	informellt middagsamtal hemma hos en av männen
Lekholmen 1999	Mona Forsskåhl	audio	90 min.	två flickor och tre pojkar i 15-årsåldern	informellt samtal mellan ungdomar i en stuga på en församlings lägerområde
Gymnasiespråk 2000	Mona Forsskåhl	audio	42 min.	fem flickor och två pojkar i 17-18-årsåldern	gymnasieungdomar på café diskuterar bland annat språkbruk utifrån en given lista
Novemberkaffe 2003	Jonna Ahti, Mona Forsskåhl, Maria Fremer	video	48 min.	två kvinnor och en man i 50-årsåldern	informellt samtal hemma hos ett par, där mannen är möbelrenoverare, med kvinnlig gäst/kund
Familjemöte 2013	Taru Auranne, Martina Huhtamäki	video, audio	60 min.	två pojkar och en flicka mellan 9 och 15 år, en pappa i 40-årsåldern	informellt möte hemma där familjen diskuterar bl.a. barnens hobbyer och kommande resor

KÄLLOR

- Aho, E. (2010). *Spontaanin puheen prosodinien jaksottelu*. Dissertation. Pic Monographs, Helsingin yliopisto.
- Ahrenberg, L. (1987). *Interrogative Structures of Swedish. Aspects of the Relation between Grammar and Speech Acts*. Reports from Uppsala University Department of Linguistics, no 15.
- Anttila, H. (2008). *The effect of interrogative function on intonation in spontaneous and read Finnish*. University of Helsinki. Department of Speech Sciences. Master's Thesis.

- Austin, J.P. (1975 [1962]). *How to do things with words*. The William James lectures delivered at Harvard University in 1955. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Benjamin, T. (2013). *Signaling trouble. On the linguistic design of other-initiation of repair in English conversation*. Grodil Dissertations in Linguistics (121). University of Groningen.
- Boersma, P. & Weenink, D. (2014). *Praat: doing phonetics by computer*. Version 5.3.77. Datorprogram tillgängligt på <<http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>>

- Bolinger, D. (1986). *Intonation and its parts: melody in spoken English*. London: Edward Arnold.
- Bruce, G. (2004). An intonational typology of Swedish. *Speech Prosody 2004*. Nara, Japan. March 23–26, 2004, 175–178. Tillgänglig på <http://www.isca-speech.org/archive_open/sp2004/sp04_175.html>
- Bruce, G. (2010). *Vår fonetiska geografi. Om svenskans accenter, melodi och uttal*. Lund: Studentlitteratur.
- Couper-Kuhlen, E. & Selting, M. (1996). Towards an interactional perspective on prosody and a prosodic perspective on interaction. I: E. Couper-Kuhlen & M. Selting (red.) *Prosody in conversation – interactional studies*, (s. 11–53). Cambridge: Cambridge University Press.
- Couper-Kuhlen, E. & Selting, M. (2001). Introducing Interactional Linguistics. I: M. Selting & E. Couper-Kuhlen (red.) *Studies in Interactional Linguistics*. Studies in Discourse and Grammar 10, (s. 1–22). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Cruttenden, A. (1997 [1986]). *Intonation*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dingemans, M., Torreira, F. & Enfield, N.J. (2013). Is “Huh?” a Universal Word? *Conversational Infrastructure and the Convergent Evolution of Linguistic Items*. PLoS ONE 8 (11), e78273. doi:10.1371/journal.pone.0078273.
- Du Bois, J.W. & Kärkkäinen, E. (2012). Taking a stance on emotion: affect, sequence, and intersubjectivity in dialogic interaction. *Text & Talk* 32 (4), 433–451. doi: 10.1515/text-2102-0021.
- Egbert, M. (1997). Some interactional achievements of other-initiated repair in multiperson conversations. *Journal of Pragmatics*, 27 (5), 611–634. doi: 10.1016/S0378-2166(96)00039-2.
- Edlund, J. (2013). *Deklarativa frågor*. Personlig e-postkommunikation 18.9.2013.
- Engstrand, O. (2004). *Fonetikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Ford, C. & Couper-Kuhlen, E. (2004). Conversation and phonetics: Essential connections. I: E. Couper-Kuhlen & C. Ford (red.) *Sound patterns in interaction: cross-linguistic studies from conversation*. Typological studies in language, (s. 3–25). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Geluykens, R. (1987). Intonation and speech act type: An experimental approach to rising intonation in declaratives. *Journal of Pragmatics*, 11 (4), 483–494. doi: 10.1016/0378-2166(87)90091-9.
- Green-Vänttinen, M. (2001). *Lyssnaren i fokus. En samtalsanalytisk studie i uppbackningar*. Studier i nordisk filologi, 79. Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland nr 638.
- Gussenhoven, C. (2004). *The phonology of tone and intonation*. Research surveys in linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gårding, E. (1998). Intonation in Swedish. I: D. Hirst & A. Di Cristo (red.) *Intonation Systems: A Survey of Twenty Languages* (s. 112–130). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hayashi, M., R., Geoffrey & Sidnell, J. (2012). Conversational repair and human understanding: an introduction. I: M. Hayashi, G. Raymond & J. Sidnell (red.) *Conversational Repair and Human Understanding*. Studies in Interactional Sociolinguistics, 30 (s. 1–68). Cambridge: Cambridge University Press.
- Heinemann, T. (2010). The question-response system of Danish. *Journal of Pragmatics*, 42, 2703–2725. doi: 10.1016/j.pragma.2010.04.007.
- Heritage, J. (1984). A change of state token and aspects of its sequential placement. I: J.M. Atkinson and J. Heritage (red.) *Structures of Social Action*, (s. 299–345). Cambridge: Cambridge University Press.
- Heritage, J. (2012). Epistemics in Action: Action Formation and Territories of Knowledge. *Research on Language and Social Interaction*, 45, 1–29.
- Hirst, D. & Di Cristo, A. (1998). A survey of intonation systems. I: D. Hirst & A. Di Cristo (red.) *Intonation Systems: A Survey of Twenty Languages* (s. 1–44). Cambridge: Cambridge University Press.
- Huhtamäki, M. (2012). Prosodiska drag i frågor. En undersökning av två Helsingforssvenska samtal. *Språk och stil*, 22:2, 153–184.
- Huhtamäki, M. (under arbete). Routine repair or affective stance? A prosodic and sequential study of va (what) in Helsinki Swedish.

- Hutchby, I. & Wooffitt, R. (2008). *Conversation Analysis*. 2nd ed. Cambridge/Malden: Polity Press.
- Iivonen, A. (1998). Intonation in Finnish. I: D. Hirst & A. Di Cristo (red.) *Intonation Systems: A Survey of Twenty Languages* (s. 311–327). Cambridge: Cambridge University Press.
- Iivonen, A. (2005). Intonaation käsitteen täsmennyistä. I: A. Iivonen. (red.) *Puheen salaisuudet. Fonetikan uusia suuntia*, (s. 93–128). Helsinki: Gaudeamus.
- Jefferson, G. (2004). Glossary of transcript symbols with an introduction. I: G. Lerner (red.) *Conversation Analysis. Studies from the first generation* (s. 13–31). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Jefferson, G., Sacks, H. & Schegloff, E. (1987). Notes on laughter in the pursuit of intimacy. I: G. Button & J.R.E. Lee (red.) *Talk and Social Organization*, (s. 152–205). Clevedon, England: Multilingual Matters.
- Johansson, I. (1978). *Funktionella aspekter på satsintonationen i svenska*. Acta Universitatis Umensis. Umeå Studies in the Humanities, 16.
- Kitzinger, C. (2013). Repair. I: J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The Handbook of Conversation Analysis*. Blackwell Handbooks in Linguistics, (s. 229–256). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Koivisto, A. (2014). Displaying now-understanding: the Finnish change-of-state token *aa*. *Discourse processes*, 00, 1–38. doi: 10.1080/0163853X.2014.914357.
- Kuronen, M. & Leinonen, K. (2008). Prosodiska särdrag i finlandssvenska. I: M. Nordman m.fl. (red.) *Svenskans beskrivning 29. Förhandlingar vid Tjugonionde sammankomsten för svenskans beskrivning, Vasa 4–5.5.2007*, (s. 161–169). Skrifter utgivna av Svensk-Österbottiska samfundet, 70.
- Labov, W. & Fanshel, D. (1977). *Therapeutic discourse: psychotherapy as conversation*. New York: Academic Press.
- Ladd, R. (1996). *Intonational phonology*. Cambridge studies in linguistics, 79. Cambridge: Cambridge University Press.
- Landqvist, H. (2003). Om partikeln *då* i kontrollfrågor. I: B. Nordberg, L. Keevallik Eriksson, K. Thelander, M. Thelander (red.) *Grammatik och samtal. Studier till minne av Mats Eriksson*, (s. 217–229). Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.
- Laver, J. (1994). *Principles of Phonetics*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lehti-Eklund, H. (1993). Användningen av *då* i historiskt och nusvenskt perspektiv. I: A-M. Ivars m.fl. (red.) *Språk och social kontext*, (s. 29–48). Meddelanden från Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, B:15. Helsingfors.
- Lehti-Eklund, H. (1997). *alltså* som diskurspartikel. I: S. Haapamäki (red.) *Svenskan i Finland 4*, (s. 75–83). Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi, nr 3. SiF-rapport 4. Åbo.
- Levinson, S. (2012). Interrogative intimidations: on a possible social economics of interrogatives. I: J. P. de Ruiter (red.) *Questions. Formal, Functional and Interactional Perspectives*, (s. 11–32). Language, culture and cognition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levinson, S. (2013). Action Formation and Ascription. I: J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The Handbook of Conversation Analysis*, (s. 103–130). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Linell, P. (2005). En dialogisk grammatik? I: J. Anward & B. Nordberg (red.) *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalspråk*, (s. 231–328). Lund: Studentlitteratur.
- Linell, P. & Gustavsson, L. (1987). *Initiativ och respons: om dialogens dynamik, dominans och koherens*. Linköping: Universitetet i Linköping.
- Lindholm, C. (1999). *Frågor och responser i läkare-patient-samtal*. Opublicerad licentiatavhandling. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur. Helsingfors universitet.
- Lindström, J. (2008). *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts akademiska Förlag.
- Londen, A-M. (2000). *men int behöver du ta Carl-Johan me dej*. Några iakttagelser av turinledande *men* i ett symötessamtal. I: A. Gunnarsdotter Grönberg m.fl. (red.) *Sett och hört – en vänskrift tillägnad Kerstin Nordenstam på 65-årsdagen*, (s. 227–240). Göteborg: Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet.
- Norén, N. (2010). Pronominella returfrågor i tre vardagliga svenska samtal. I: C. Lindholm & J. Lindström (red.) *Språk och interaktion 2*, Nordica Helsingensia, nr 19, (s. 29–71).

- Ogden, R. (2011). The phonetics of talk in interaction – Introduction to the special issue. *Language and Speech* 55 (1), 3–11. doi: 10.1177/0023830911433559.
- Ogden, R. & Routarinne, S. (2005). The communicative functions of final rises in Finnish intonation. *Phonetica*, 62 (2–4), 160–175. doi: 10.1159/000090096.
- Raevaara, L. (1993). *Kysyminen toimintana: kysymys-vastaus-vieruspareista arkikeskustelussa*. Licentiatavhandling. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Rossano, F. (2010). Questioning and responding in Italian. *Journal of Pragmatics*, 42, 2756–2771. doi: 10.1016/j.jpragm.2010.04.010.
- Routarinne, S. (2003). *Tytöt äänessä. Parenteesit ja nouseva sävelkulku kertojan vuorovaikutuskeinoina*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia, 903. Helsinki.
- SAG. (1999). *Svenska Akademiens grammatik*. U. Telemann, S. Hellberg & E. Andersson (red.). Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Schegloff, E. & Sacks, H. (1973). Opening up closings. *Semiotica*, 4, 289–327.
- Schegloff, E., Sacks, H. & Jefferson, G. (1977). The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language* 53 (2), 361–382.
- Selting, M. (1996). Prosody as an activity-type distinctive cue in conversation: The case of so-called ‘astonished’ questions in repair initiation. I: E. Couper-Kuhlen & M. Selting (red.) *Prosody in Conversation. Interactional Studies*. Studies in Interactional Sociolinguistics, 12, (s. 231–270). Cambridge University Press, Cambridge.
- Selting, M. (2010). Prosody in interaction: State of the art. I: D. Barth-Weingarten, E. Reber & M. Selting (red.) *Prosody in Interaction*, (s. 3–40). Amsterdam: Benjamins.
- Selting, M., Auer, P. & Barth-Weingarten, D. et al. (2011). A system for transcribing talk-in-interaction: GAT 2 translated and adapted for English by Elizabeth Couper-Kuhlen and Dagmar Barth-Weingarten. *Gesprächsforschung – Online-Zeitschrift zur verbalen, Ausgabe 12*, 1–51. <<http://www.gespraechsforschung-ozs.de>>
- Sicoli, M.A., Stivers, T., Enfield, N.J. & Levinson, S.C. (2014). Marked initial pitch in questions signals marked communicative function. *Language and Speech, May 1st*, 1–20. doi: 10.1177/0023830914529247 <<http://las.sagepub.com/content/early/2014/04/30/0023830914529247>>
- Sidnell, J. (2013). Basic Conversation Analytic Methods. I: J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The handbook of conversation analysis*, (s. 77–99). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Stivers, T. & Enfield, N. (2010). A coding scheme for question response sequences in conversation. *Journal of Pragmatics*, 42, 2620–2626. doi: 10.1016/j.jpragm.2010.04.002.
- Strömbergsson, S., Edlund, J. & House, D. (2012). Question types and some prosodic correlates in the Spontal corpus of Swedish dialogues. *Fonetik 2012*, Department of Philosophy, Linguistics and Theory of Science, University of Gothenburg.
- Strömbergsson, S. (2013). *Deklarativa frågor*. Personlig e-postkommunikation 18.9 och 20.9.2013.
- Svennevig, J. (2008). Trying the easiest solution first in other-initiation of repair. *Journal of Pragmatics* 40 (2), 333–248.
- Szczepek Reed, B. (2006). *Prosodic orientation in English conversation*. Houndmills/New York: Palgrave Macmillan.
- Szczepek Reed, B. (2011). *Analysing Conversation: An Introduction to Prosody*. Houndmills/New York: Palgrave Macmillan.
- Walker, G. (2013). Phonetics and prosody in conversation. I: J. Sidnell & T. Stivers (red.) *The Handbook of Conversation Analysis*, (s. 455–474). Blackwell Handbooks in Linguistics. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Weber, E. (1993). *Varieties of Questions in English Conversation*. Studies in discourse and grammar vol. 3. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Wide, C. & Lyngfelt, B. (2009). Svenskan i Finland, grammatiken och konstruktionerna. I: C. Wide & B. Lyngfelt (red.) *Konstruktioner i finlandssvensk syntax: skriftspråk, samtal och dialekter*, (s. 11–43). Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors.

THE INTONATION AND FUNCTION OF QUESTIONS WITH NON-INTERROGATIVE SYNTAX. A STUDY OF HELSINKI SWEDISH MULTIPERSON CONVERSATIONS*Martina Huhtamäki, University of Helsinki*

In this article I investigate how utterances with non-interrogative syntax are identified as questions. The utterances analysed here are first pair-parts with the topic in the recipient's epistemic domain. The data consist of Helsinki Swedish multiperson conversations in everyday settings. The methodological framework is Interactional Linguistics, and I have performed sequential and phonetic analyses. The focus is on final intonation: phrase final pitch accent, final pitch-movement, and the end-point of the pitch-movement, but sequential and lexico-syntactic features are also considered. I show that final intonation does not contribute to the identification of questions in any straightforward way. Instead, other features contribute: epistemic features, discourse markers and repetition of elements in previous turns. An important feature of these utterances is that they connect backwards in conversation. Final intonation, in contrast, is used as a contextualization cue about more specific functions, like initiation of repair and signalling of stance.

Keywords: conversation, Helsinki Swedish, intonation, multiperson conversation, prosody, questions

INTONAATIOT JA FUNKTIOT SYNTAKSILTAAN EI-INTERROGATIIVISISSA KYSYMYKSISSÄ. TUTKIMUS HELSINGIN RUOTSINKIELISISTÄ MONENKESKISISTÄ KESKUSTELUISTA.*Martina Huhtamäki, Helsingin yliopisto*

Tarkastelen artikkelissani sitä, millä perusteilla vastaanottajat ymmärtävät kysymyksiä lausumat, jotka eivät ole interrogatiivimuotoisia. Tutkimuksessa kysymyksiksi on määriteltä lausumat, jotka ovat vierusparien etujäseniä ja joiden topiikki on vastaanottajan episteemisellä alueella. Aineistona on helsinkiläisiä ruotsinkielisiä monenkeskisiä arki-keskusteluita. Metodologisena viitekehystenä on vuorovaikutuslingvistiikka, ja tutkimusmetodeina on käytetty sekventiaalista ja foneettista analyysia. Tutkimus keskittyy loppuintonaatioon: sävelkulkuun lausuman viimeisellä painotetulla tavulla, sävelkulkuun lausuman lopussa ja sävelkulun loppupisteeseen. Lisäksi on otettu huomioon lausumien sekventiaaliset, syntaktiset ja leksikaaliset ominaisuudet. Tutkimustulokset osoittavat, että loppuintonaatio ei ainakaan millään suoralla tavalla vaikuta siihen, että lausumat on ymmärretty kysymyksinä. Sen sijaan, useat piirteet vaikuttavat yhdessä: episteemiset piirteet, diskurssipartikkelit ja aikaisemman vuoron osan toistaminen. Kysymyksille, jotka eivät ole interrogatiivimuotoisia, on tunnusomaista, että ne kytkeytyvät keskustelussa taaksepäin. Loppuintonaatio antaa puolestaan kontekstivihjeitä spesifisemmistä funktiosta, kuten siitä, toimiiko lausuma korjausaloitteena tai evaluoivana kysymyksenä.

Avainsanat: Helsingin ruotsi, intonaatio, keskustelu, kysymykset, monenkeskinen keskustelu, prosodia